

Ara Rehberlik

COVID-19: Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Kimselere Odak

Mart 2020

BMMYK VE DSÖ

Kurumlar Arası Daimi Komite (KADK) Sekreterliği (Yayın Tarihi: 27 Mart 2020)

Ara Rehberlik

COVID-19: Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Kimselere Odaklanmak

COVID-19 küresel bir salgın ilan edilmiştir ve virüs yayılmaya devam ettiğinden, hapishanelerde, idari alıkoyma merkezlerinde, göçmen alıkoyma merkezleri ve uyuşturucu rehabilitasyon merkezlerinde özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimselerin durumu gibi tespit edilmiş savunmasızlıklara özellikle odaklanılması gerekmektedir.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişiler, virüsün kapalı alanlarda özgürlüklerinden bırakılmış kimselerin genellikle yüksek yoğunlukta bulunması nedeniyle hızla yayılabilmesi ve bazı bağlamlarda hijyen ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim bulunması nedeniyle daha büyük bir savunmasızlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Uluslararası standartlar, devletlerin alıkonulmuş insanların toplum tarafından erişilebilir olan sağlık hizmetleri standardının aynısına sahip olmalarını sağlamaları gerektiğini vurgulamaktadır ve bu durum vatandaşlık, milliyet veya göçmen statüsü fark etmeksizin tüm insanlar için geçerlidir.

Alıkoyma merkezlerinde sağlık standartlarının korunması hem özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimselerin, hem de bu tesislerde çalışanların ve toplumun yararınadır. Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku¹ gereğince alıkonulmuş insanların sağlık bakımını sağlama yükümlülüğü vardır. Eğer alıkoyma yerlerindeki virüs ile bağlantılı riskler ele alınmazsa, salgının yayılımı toplum geneline doğru artış gösterebilir.

Aşağıda verilen mesajlar, sorumlu hizmetler ve bakanlıklar (Adalet Bakanlığı/İçişleri Bakanlığı/Sağlık Bakanlığı/göç, sığınma ve rehabilitasyon merkezlerinden sorumlu kuruluşlar vb.) ile beraber özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimselerin belirli sorunlarını ele almayı hedeflemektedir.

KİLİT MESAJLAR

Dahil Olma ve Analiz²

▪ Çocuk ıslahevleri ve rehabilitasyon merkezleri de dâhil olmak üzere alıkoyma merkezleri ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimselerin tutulduğu diğer yerlerdeki durum analiz edilmeli; bu yapılırken özel bağlamlar, bakım ve sağlık hizmetlerine erişimde ayrımcılığa maruz kalmama ve eşitlik hakları göz önünde bulundurulmalı ve yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve engelli bireyler gibi savunmasız ve yüksek risk altındaki gruplara mensup özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimselere özel dikkat gösterilmelidir. Hastalığın kapalı veya sınırlanmış alanlardaki insanları etkileme riski daha yüksek

¹ <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Health/Pages/InternationalStandards.aspx>

² <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Chapter31-24pp.pdf>

olduğundan, mevcut riskler de göz önünde bulundurulduğunda bu tür tedbirlerin kanuniliği, gerekliliği ve orantılılığının yanı sıra olası alternatifler hakkında paydaşlarla bir tartışma başlatılabilir.

▪ Kilit paydaşların dahil edilmesi:

- Mukim Koordinatör/İnsani İşler Koordinatörü ve Birleşmiş Milletler Ülke Ekiplerinin yanı sıra ulusal ve yerel seviyedeki yetkili makamlar (kolluk kuvvetleri ve hapishane yetkilileri, göç yetkilileri, Ceza İnfaz Kurumu, Sosyal Refah hizmetleri, yargı) ve bakanlıklar (İçişleri, Adalet, Sağlık vb.) bu belgedeki kilit mesajların kullanımı konusunda bir tartışma başlatmalı ve teknik öneriler sunmalıdır. Kilit paydaşlar ile yapılan tartışmalar, herhangi bir olağanüstü hal ve bu kapsamdaki belirli tedbirlerin alıkoyma merkezlerindeki duruma etkileri ve buralardaki insanların salıverilmesi ve/veya alıkoymaya alternatif olabilecek hapis cezası içermeyen uygulamalara yönelik olası imkânları da içermelidir. Tutukluğu veya dolaşım özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaları halen gerekli ve orantılı olmaya devam eden kişiler için risklerin yönetilmesi adına hazırlıklı olma tedbirleri alınabilir.

- Alıkoyma tesislerine erişimi olan insan hakları ağırları, ulusal insan hakları kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları alıkoyma tesislerindeki durum üzerine bilgi toplamalı, sağlık değerlendirmeleri gerçekleştirmeli, mümkün olduğunca gözlem yapmalı ve savunuculuk fırsatlarını tespit etmelidir.

- Ulusal İnsan Hakları Kurumları ve gözlem görevi olan diğer ilgili tüzel kişiler de dâhil olmak üzere alıkoyma tesislerini gözlemleyen organlar bu tesislere erişim sahibi olmaya devam etmelidir.

- Halihazırda İşkenceye Karşı Sözleşme Seçmeli Protokolü³ ile uyumlu bir şekilde kurulu olan Ulusal Önleyici Mekanizmalar da katılıma dâhil edilmelidir.⁴

Savunuculuk

▪ Kamu yetkilileri hapishanelerin aşırı kalabalıklaşmasını ele almak için sosyal mesafe ve diğer sağlık tedbirleri üzerine DSÖ Rehberliğiyle uyumlu tedbirler de dâhil olmak üzere acil adımlar atmalıdır. Çocuklar, altta yatan sağlık sorunları olan kişiler, düşük risk profiline sahip olanlar da dâhil olmak üzere hafif ve adi suç işlemiş kişiler, salıverilme tarihi yakın olanlar ve uluslararası hukuk çerçevesinde tanınmayan suçlardan hüküm giymiş kişilerin salıverilmesi öncelik haline getirilmelidir. Gerekli bakım düzenlemelerinin sağlanabilmesi için çocukların salıverilmesi çocuk esirgeme aktörleri ve ilgili devlet yetkilileri ile istişare ve ortaklık içinde yapılmalıdır.

▪ Yetkililer hızlı ve hukuka uygun bir şekilde göçmenlerin alıkonulmasına yönelik hapis cezası içermeyen alternatifler oluşturmalıdır. Birinin özgürlüğünden herhangi bir şekilde yoksun bırakılması yeterli bir hukuki gerekçeye dayanmalı ve yasa tarafından belirlenmiş usullerle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmeli, alıkonulmuş kişiler ise durumlarının bir mahkeme tarafından yeniden değerlendirilmesi hakkına sahip olmalıdır. Yetkililer alıkoyma için gereken hukuki dayanakların dikkatli bir şekilde incelenmesi ve alıkonulması keyfi veya herhangi bir şekilde ulusal veya uluslararası standartlarla uyumlu olmayan kişilerin serbest bırakılması konusunda teşvik edilmelidir. Alıkoymanın keyfi olup olmadığını değerlendiren yetkililer uygunsuzluk, adaletsizlik, yasaya dair

³ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>

⁴ <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/NationalPreventiveMechanisms.aspx>

öngörülebilirlik ve adil yargı süreci eksikliğinin yanı sıra makul olma, gereklilik ve orantılı olma unsurlarını da göz önünde bulundurmalıdır.

▪ Keyfi alıkoymanın yasaklanmasının askıya alınamayacak bir norm olduğu ve mevcut sağlık krizi sırasında alıkonulmanın bu kimselerin sağlık ve yaşama hakları üzerinde ağır bir etkisi olabileceği de göz önünde bulundurulduğunda keyfi bir şekilde alıkonulmuş kimseler derhal serbest bırakılmalıdır. Buna COVID-19 durumu nedeniyle sınır dışı edilme süreçleri durdurulmuş ve ülkeden çıkarılmadan önce geçici olarak alıkonulmuş kimseler de dâhildir; çünkü çoğu durumda zaten olduğu gibi özgürlüklerinden, yoksun bırakılmalarının devam etmesi için gereken dayanaklar artık mevcut değildir.

▪ Yetkililer ile alıkoyma tesislerindeki koşulların iyileştirilmesi, aşırı kalabalıklaşmanın azaltılması ve daha sıkı güvenlik önlemlerine tabi olanlar da dâhil tüm alıkonulan insanlara ayrımcılık gözetmeden davranılması⁵ da dâhil olmak üzere uluslararası standartlarla uyumun sağlanmasına yönelik sürdürülen savunuculuklara COVID-19 riski de dâhil edilmelidir. Yetkililer, mevcut mevzuata dayanarak özellikle yaşlılar, hastalar veya COVID-19 ile ilişkili belirli risklere sahip olan insanlar için hapis cezası içermeyen tedbirler uygulayabilir.

▪ COVID-19, yargının yanı sıra polis ve diğer kolluk kuvvetlerinin ile duruşma öncesi alıkoyma ile ilgili riskler ve fırsatlar hakkında etkileşimde bulunmak adına açık bir kapı olarak değerlendirilebilir. İnsanların duruşma öncesi alıkonulmasına yönelik kısıtlamalar ve hapis cezası içermeyen tedbirlerin uygulanması (bkz. Tokyo Kuralları⁶) hem alıkonulan insanlar hem de kolluk kuvveti çalışanlarının yararına olacak şekilde COVID-19'un yayılımına ilişkin risklerin azaltılmasına yönelik etkili tedbirler olabilir. Tahliye, duruşma öncesi aşamada uygulanabilir olduğu durumlarda yetkililerin uygulamaya teşvik edildiği mümkün olan en hızlı hapis cezası içermeyen tedbirdir. Şartlı tahliye, para cezaları, kamu hizmeti, denetimli serbestlik ve yoklama merkezlerine yönlendirme gibi hapis cezası içermeyen tedbirler cezalandırma aşamasında uygulanabilir. Ancak yine de kefaletle serbest bırakma sistemlerinin ilgili insanın yaşı⁷ veya maddi durumuna bağlı olarak ayırım gözeten etkileri olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

▪ Konu çocuklar olduğunda, yetkililer her bir çocuğun yüksek menfaatinin birincil olarak göz önünde bulundurulmasını sağlama yükümlülüğüne sahiptir ve son çare olarak dahi olsa da alıkonulmanın, özellikle de çocuk göçmenlerin alıkonulmasının, asla çocuğun yüksek menfaatine olmayacağı yaygın bir görüştür. Dolayısıyla, özellikle COVID-19 kalabalık azaltma tedbirleri ve tüm alıkonulmuş insanlar ve çalışanların yaşama hakkına karşı artan riskler bağlamında 18 yaşın altındaki tüm çocuklar için alıkoyma yerine aile veya topluluk temelli hapis cezası içermeyen alternatifler tercih edilmelidir.⁸

▪ COVID-19 göç işleri, kolluk kuvvetleri, sınır ve diğer ilgili temsilcilikler veya yetkililerin yanı sıra yargının da genel olarak göçmenlerin alıkonulmasını azaltmak, göçmen alıkoymaya alternatifler

⁵ Örneğin KSHUS'nin 10. maddesi özgürlüklerinden yoksun bırakılmış herkese insani bir şekilde davranılması ve insani onurlarına saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. İnsan Hakları Komitesi bunun askıya alınmaya tabi olmayan genel bir uluslararası hukuk normu ifade ettiğini belirtmiştir (Genel Yorum, No.29 paragraf 13(a)). Çocuk suçlular için Çocuk Hakları üzerine Sözleşme'nin 37. Maddesi (c) ve Asgari Standart Kurallar gibi özel hükümler geçerli olabilir.

⁶ <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/tokyorules.pdf>

⁷ <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/GC24/GeneralComment24.pdf>

⁸ UN Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37. Maddesi(b) çocukların yüksek menfaatleri ile tutarlı bir şekilde sadece son çare olarak ve mümkün olan en kısa süre için özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları gerektiğini belirtmektedir.

geliştirmek ve bir öncelik olarak savunmasız durumlarda bulunan çocukların, ailelerin ve diğer göçmenlerin alıkonulmasına son vermek konusunda katılımında bulunması için bir fırsat olabilir. Her ne kadar göçmenlerin alıkonulması her zaman için başvurulacak son çare olarak uygulanması ve bireysel değerlendirmenin sonucunda kesin bir şekilde kanuni, gerekli ve orantılı olarak, keyfi alıkoymanın yasaklanması ile tutarlı olması gereken istisnai bir tedbir olsa da, çocukların veya ailelerinin göçmenlik statülerine dayalı olarak alıkonulması da dâhil olmak üzere belirli durumlarda göçmenlerin alıkonulması uluslararası insan hakları hukuku gereğince yasaklanmıştır. Devletler çocuk göçmenlerin alıkonulması uygulamasının derhal sona erdirilmesi için adımlar atmalı ve insan hakları temelli bir yaklaşım benimseyerek tüm göçmenler için hapis cezası içermeyen, topluluk temelli alternatifleri öncelik haline getirmelidir.

Sağlık

- Uluslararası standartlar⁹, devletlerin alıkonulmuş insanların toplum tarafından erişilebilir olan sağlık hizmetleri standardının aynısına sahip olmalarını sağlamaları gerektiğinin altını çizmektedir ve bu durum vatandaşlık, milliyet veya göçmen statüsü fark etmeksizin tüm insanlar için geçerlidir.
- Kamu sağlığına yönelik riskleri yönetmek amacıyla getirilen tüm alıkoyma tedbirleri, diğer ülkelerden gelen insanlara uygulanmaları da dâhil olmak üzere gerekli, orantılı ve düzenli incelemeye tabi olmalıdır; keyfi veya ayrımcı olmamalı, bireysel değerlendirmeye dayanmalı, geçerli olan adil yargılama ve usuli güvencelere uygun olarak kanunla yürürlüğe girmeli, sınırlı bir süre için getirilmeli ve periyodik incelemeye tabi olmalı ve bunların dışında uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Sağlık endişeleri mülteciler de dâhil olmak üzere göçmen bireylerin veya grupların sistematik bir şekilde alıkonulmasını haklı göstermez.¹⁰
- Özgürlüklerinden yoksun bırakılan insanlar tesislere giriş yaparken sağlık muayeneleri yapılmalı ve sonrasında da her gerekli olduğunda tıbbi bakım ve tedavi sağlanmalıdır.¹¹ Sağlık taramasının amacı alıkonulan kimsenin, bu merkezlerde çalışanların ve bunun yanında diğer alıkonulan kimselerin sağlığını korumak ve virüsün yayılmasını önlemek için herhangi bir hastalığın en kısa sürede tedavi edilmesini sağlamaktır.¹² Tüm alıkonulan kimselerin sağlık hizmetlerine ve tedaviye ayrımcılığa uğramadan erişimi olmalıdır.¹³ Uyuşturucu kullanan ve zarar azaltma hizmeti alan özgürlüğünden yoksun bırakılmış kimseler bu hizmetlere erişim fırsatı sahibi olmaya devam etmelidir. Sabun ve dezenfektan gibi temel kişisel temizlik malzemelerinin yanı sıra kadın ve genç kızlar için menstrüel

---

⁹ Kural 24 (1), Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı için Standart Asgari Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Genel Kurul Kararı 70/175

¹⁰ UNHCR (BMMYK), COVID-19 yanıtları bağlamında uluslararası koruma ihtiyacı olan insanların bölgesel erişimine yönelik Kilit Yasal Hususlar, 16 Mart 2020, şu adresten ulaşılabilir: <https://www.refworld.org/docid/5e7132834.html>

¹¹ Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunmasına Dair İlkeler Bütünü, 24. İlke

¹² OHCHR (2005) İnsan hakları ve hapisaneler. Hapishane Yetkilileri için İnsan Hakları Eğitimi Rehberi. Sayfa 63. Şu adresten ulaşılabilir: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training11en.pdf>

¹³ Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar üzerine Uluslararası Sözleşme'nin 12.1. maddesi mahkûmlar da dahil olmak üzere herkese sağlık hakkını tanımaktadır. Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Temel İlkeler, 9. İlke "Mahkûmların yasal durumlarından dolayı kendilerine karşı ayırım yapılmaksızın, ülkede mevcut olan sağlık hizmetlerinden yararlanabileceklerini" belirtmektedir. Nelson Mandela Kurallarının 24. Maddesi'ne göre ise "Mahpuslar, toplumda mevcut olan sağlık hizmet standartlarına sahip olmalıdır ve yasal statüleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaksızın ücretsiz olarak gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmelidir."

ihtiyaçların ilk dağıtım noktası sonrasında da herhangi bir ücret olmadan sürekli kullanım için sağlanmasına yönelik öngörülü ve etkin tedbirler ve gözetim uygulanmalıdır.

- Şüpheli veya kesinleşmiş COVID-19 vakalarında özgürlüklerinden yoksun bırakılmış herkes acil ve özel sağlık bakımı da dâhil olmak üzere sağlık hizmetlerine gecikme olmadan erişebilmelidir. Şüpheli vaka(lar) genel nüfustan uzakta ve insan onuruna yaraşır koşullarda izole edilmeli ve şüpheli vakalara karşı şiddet ve damgalamanın azaltılması için tedbirler yürürlüğe konulmalıdır. Alıkoyma merkezlerinin idareleri toplum sağlığı hizmetleri ve diğer sağlık hizmeti sağlayıcıları ile yakın ilişkiler geliştirmelidir.
- Eğer insanlar tahliye ediliyorsa, hasta insanların gerekli bakımı gördüğünden ve uygun bir şekilde izlendiğinden emin olmak adına sağlık takibi de dâhil olmak üzere sağlık taraması ve tedbirler uygulanmalıdır.
- Yaşlı insanlar ve altta yatan sağlık sorunları olan veya yüksek savunmasızlığa sahip kimselerin, kendi başlarına veya anneleri ile alıkonulmuş çocukların, hamile kadınların, yaşlıların ve engelli bireylerin özel sağlık ihtiyaçlarına özellikle dikkat edilmelidir. Toplumsal cinsiyetlere özgü ihtiyaçlara yönelik sağlık hizmetleri her zaman sağlanmalıdır.
- Özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimselerin zihinsel sağlık sorunlarına da özellikle dikkat edilmelidir. Rutin zihinsel sağlık ve psikososyal destek ihtiyaçlarına derhal yanıt verilmelidir.
- Cinsel ve üreme sağlığı hizmetleri, özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimseler için rutin sağlık bakımının bir parçası olarak sağlanmalıdır.
- Sağlık hizmetlerinin kotaya bağlanmasının ve paylaşırma kararlarının klinik duruma dayanan insan hakları standartlarını rehber aldığından ve yaş, toplumsal cinsiyet, sosyal veya etnik bağlantı ve engel gibi başka herhangi bir kritere göre ayrımcılık gözetmediğinden emin olunmalıdır.

Barınma

- Devletler, salıverilmelerinin ardından bir konutu olmayabilecek insanlar için yeterli konut ve makul barınma şartları sağlamaya yönelik tedbirler almalıdır. Bunun için boş ve terk edilmiş konutların kullanılması ve mevcut kısa vadeli kiralama imkânları gibi olağanüstü hal kapsamında uygun olacak özel tedbirlerin uygulanması gerekebilir. Yanında kimsesi olmayan çocuklar konusunda ise bakımları ve korumalarının güvence altına alınmasına yönelik özel tedbirler alınmalıdır.

Bilgi

- Önleyici sağlık tedbirleri üzerine bilgiler özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimseler için erişilebilir ve anlayabilecekleri bir dilde ve biçimde sağlanmalı; alıkoyma merkezlerinin hijyen ve temizliğini iyileştirmek adına çaba gösterilmelidir. Bu tür tedbirler toplumsal cinsiyet, kültür, kabiliyet ve yaşa duyarlı olmalıdır.
- Özgürlüklerinden yoksun bırakılan kimselerin yanı sıra onların aileleri için sunulan azaltıcı tedbirler konusundaki bilgiler anlaşılabilir dillerde ve biçimlerde, herkes tarafından erişilebilir, açık ve doğru bir şekilde sağlanmalıdır. Bu bilgiler alıkoyma merkezlerinde özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kimseler ve genel olarak kamu sağlığının korunması adına alınan tedbirleri açıklamalıdır. Haklar ve özgürlüklere getirilen herhangi bir kısıtlama kanunilik, orantılılık, gereklilik ve ayrımcılık gözetmeme de dâhil olmak üzere uluslararası insan hakları normları ve ilkeleri ile tutarlı olmalıdır.

Alıkoyma merkezlerinde salgınların önlenmesi için alınan tedbirler¹⁴

- Alıkoyma merkezlerinde COVID-19 salgınlarının baş göstermesini önlemek için alınması gereken tedbirler olsa da, yetkililer bu tür tedbirlerin tamamının insan haklarına saygılı olduğundan emin olmalıdır. Bir insanın özgürlüğünü koruyan usuli güvenceler asla askıya alma tedbirlerine tabi olamaz. Yaşama hakkı ve işkencenin yasaklanması da dâhil olmak üzere askıya alınamayan hakların korunması adına mahkemenin gecikme olmadan alıkoymanın hukukiliğine karar verebilmesi için hukuk yoluna başvuru hakkı kısıtlanmamalıdır. ¹⁵
- Yasal temsilci ile görüşme kabiliyeti korunmalı, hapisane veya alıkoyma tesisi yetkilileri avukatların müvekkilleri ile gizli bir şekilde konuşabilmelerini sağlamalıdır. Duruşmaların durdurulması, alıkoyma yerlerinde koronavirus riskini artırmaktadır. Resmi olarak açıklanan bir olağanüstü halde dahi devletler masumiyet karinesi de dâhil olmak üzere temel adil yargılama ilkelerinden uzaklaşamaz. ¹⁶
- Yetkililer aynı zamanda önleyici tedbirlerin kanunlaştırılması sırasında azami şeffaflık gösterilmesini ve uygulanırken sürekli olarak gözlenmesini taahhüt etmelidir. Yüz yüze aile ziyaretleri yerine video konferanslar, elektronik iletişim ve sayısı artırılmış telefon iletişimi (ücretli telefon veya cep telefonları) gibi diğer araçların getirilmesi alıkoyma tesisi idaresi tarafından sürekli kurumsal çaba gösterilmesini gerektirebilir. Mahremiyet veya aileye yönelik herhangi bir müdahale keyfi veya yasaya aykırı olmamalıdır. ¹⁷
- Aile ziyaretleri ve alternatiflerinin diğer yollarla aileleri ile iletişim kurabilme imkanına sahip olamayabilecek engelli bireyler de dâhil olmak üzere alıkonulmuş tüm çocuklar ve diğer savunmasız kişiler için sağlanmasına yönelik özel bir çaba gösterilmelidir.
- Alıkoyma merkezlerindeki kişisel tecrit veya diğer karantina tedbirleri yasal, orantılı ve gerekli, zamanla sınırlı, incelemelere tabi olmalı ve fiili olarak tek kişilik hücre cezası ile sonuçlanmamalıdır. Alıkonulan insanların konumları ve durumları hakkındaki bilgiler aileleri ile paylaşılmalıdır. Karantina önlemleri zamanla sınırlı olmalı ve sadece yetkililer tarafından salgının yayılımının önlenmesi veya müdahale edilmesi için getirilebilecek alternatif koruyucu tedbirler olmaması durumunda uygulanmalıdır. ¹⁸
- Kişisel tecrit veya karantina tedbirleri hiçbir koşulda çocuklar da dâhil olmak üzere belirli bir gruba yönelik ayrımcılığın veya bu gruplara yönelik daha zorlu veya daha az yeterli koşulların uygulanmasının haklı gösterilmesi için kullanılamaz.

Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Kişilerin Ailelerinin Korunması

- Özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişiler ile ilgilenen devlet kurumlarına bu insanların ailelerinin ve çocuklarının bilinmesi ve göz önünde bulundurulması gereken belirli ihtiyaçları olan hak sahipleri

¹⁴ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov-technicalguidance/coronavirus-disease-covid-19-outbreak-technical-guidance-europe/preparedness,-prevention-and-control-of-covid-19-in-prisons-andother-places-of-detention-2020>

¹⁵ ICCPR 9. maddesi ve 35 Sayılı Genel Yorum

¹⁶ İnsan Hakları Komitesi 29 Sayılı Genel Yorum

¹⁷ ICCPR 17. madde

¹⁸ Koronavirüs: Hapishanelerde sağlık bakımı ve insan hakları, s. 8, Bilgilendirme Notu 16 Mart 2020, Uluslararası Ceza Reformu, <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2020/03/FINAL-Briefing-Coronavirus.pdf>

oldukları hatırlatılmalıdır. Aileler, özellikle de kadınlar ve çocuklar, gerekli önleyici tedbirler tarafından hem korunmakta hem de bunlardan etkilenmektedir.

▪ Bazı önleyici tedbirler hapishane ziyaretleri de dâhil olmak üzere aile hayatını değiştirecek olsa da, devletler özellikle çocuklar ve yaşlılar arasında kaygı ve stres seviyelerinde kaçınılabilecek artışı asgari seviyede tutmalıdır. Devletler müdahale planlarının kadınlar tarafından idare edilen haneler için zaten var olan ekonomik zorlukları daha da artırmamasına dikkat etmelidir.

▪ Devletlerin müdahale planları, kadınların haklarını ve özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmanın yanı sıra, özellikle çoğu ülkede büyük oranda erkeklerden oluşan hapishane nüfuslarının birincil bakım sağlayıcılarını oluşturur kadınlar olmak üzere, kadınların üzerine fazladan yük getirmekten veya riske sokmaktan kaçınmalıdır.

Alıkoyma merkezlerinden sorumlu olanlar ve çalışanlar

▪ Alıkoyma merkezlerinde çalışanların haklarına saygı gösterilmelidir. Üst yönetim COVID-19 salgını sırasında personelin çalışmalarını planlarken proaktif davranmalı, acil durum hazırlık planlarını paylaşmalı ve kritik işlevleri yerine getiren çalışanların yakınlarına destek sağlamalıdır.

▪ Bütün çalışanlara gerekli sağlık hizmetleri ve hijyen tedarikleri ile ilgili bilgilerini, yeteneklerini ve davranışlarını geliştirmeleri için özel eğitimler sunulmalıdır.¹⁹ Hapishane veya alıkoyma merkezi çalışanları için sabun, el dezenfektanı ve personel koruyucu donanım sağlanmalıdır. Artan risk potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda çocukların korunması için eğitim ve sistemlerin geliştirilmesi ve uygulanması gereklidir.

Etkiniz AB Programı tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen bu belge resmî çeviri niteliği taşımamaktadır.

Bu belge Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

---

¹⁹ Koronavirüs: Hapishanelerde sağlık bakımı ve insan hakları, s. 10, Bilgilendirme Notu 16 Mart 2020, Uluslararası Ceza Reformu, <https://cdn.penaltreform.org/wp-content/uploads/2020/03/FINAL-Briefing-Coronavirus.pdf>.